

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی کرمان
دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی

پایانامه مقطع دکتری تخصصی سیاست گذاری سلامت

عنوان:

تحلیل سیاست‌های استقرار پرونده الکترونیک سلامت در ایران و ارائه گزینه‌های سیاستی

توسط

معصومه دهقان سیمکانی

استاد راهنما:

دکتر آناهیتا بهزادی

اساتید مشاور:

دکتر محمد حسین مهرالحسنی، دکتر محمد مهدی قائمی

سال تحصیلی: تیر ۱۴۰۵

شماره پایانامه:

چکیده:

مقدمه و اهداف: پیشرفت سریع فناوری، سلامت الکترونیک را به بخش مهمی از نظام‌های نوین سلامت تبدیل کرده است. پرونده‌های الکترونیک سلامت به‌عنوان ابزارهای کلیدی سلامت الکترونیک، با تسهیل دسترسی به اطلاعات سلامت، ارتقای کیفیت و ایمنی مراقبت، بهبود هماهنگی میان ارائه‌دهندگان خدمات، افزایش کارایی نظام سلامت، کاهش هزینه‌ها و حمایت از تصمیم‌گیری‌های بالینی، نقش مهمی در بهبود عملکرد نظام‌های سلامت ایفا می‌کنند. اجرای موفق پرونده‌های الکترونیک سلامت نیازمند درک چالش‌ها و تسهیل‌کننده‌های موجود است تا بتوان از آن‌ها برای سیاست‌گذاری و مدیریت مؤثر بهره گرفت. این مطالعه با هدف تحلیل سیاست‌های پرونده الکترونیک سلامت و شناسایی عوامل مؤثر بر اجرای موفق آن، به‌منظور ارائه گزینه‌های سیاستی برای کاهش چالش‌ها، رفع موانع اجرایی و تسهیل تحقق نظام سلامت الکترونیک در ایران انجام شد.

روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه چندروشی، کیفی و مروری با رویکرد تحلیل سیاست سلامت بود که در سه فاز انجام شد. در فاز نخست، مرور دامنه‌ای مطالعات مرتبط با پرونده الکترونیک سلامت به‌منظور شناسایی چالش‌ها و موانع اجرایی انجام شد. در فاز دوم، سیاست‌های پرونده الکترونیک سلامت در ایران با استفاده از مدل مثلث سیاست‌گذاری والت و گیلسون و با بهره‌گیری از چارچوب لیشر، نظریه کینگدان و مدل تحلیل ذی‌نفعان اشمیر مورد تحلیل قرار گرفت. داده‌ها از طریق تحلیل اسناد و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد و ذی‌نفعان بر اساس میزان علاقه، قدرت، موضع و دانش با استفاده از نرم‌افزار پالیسی‌میکر تحلیل شدند. در فاز سوم، گزینه‌های سیاستی بر اساس یافته‌های مراحل پیشین تدوین و با استفاده از رویکرد کیفی مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره و اجماع خبرگان، اولویت‌بندی و نهایی شدند.

یافته‌ها: یافته‌های مرور دامنه‌ای مبتنی بر چارچوب شر چالش‌ها و تسهیلگرهای استقرار پرونده الکترونیک سلامت را شناسایی کرد و نشان داد که استقرار موفق پرونده الکترونیک سلامت فراتر از جنبه‌های فناورانه است و نیازمند حکمرانی یکپارچه، رهبری مؤثر، نیروی انسانی توانمند، زیرساخت‌های پایدار و تعامل‌پذیری سامانه‌ها می‌باشد. نتایج مصاحبه با ۲۴ متخصص و تحلیل سیاست‌ها بر اساس مدل والت و گیلسون نشان داد که سیاست‌های پرونده الکترونیک سلامت در ایران، با وجود تأکید بر توسعه سلامت الکترونیک، فاقد اهداف عملیاتی شفاف، انسجام و نقشه راه اجرایی هستند. عوامل ساختاری، فرهنگی، اقتصادی، فنی و محیطی و بین‌المللی نیز بر اجرای پرونده الکترونیک سلامت تأثیرگذارند. تعدد ذینفعان با سطوح متفاوت قدرت، منافع، دانش و موضع و نبود هماهنگی میان آن‌ها، از موانع اصلی پیشبرد سیاست‌هاست. همچنین فرایند سیاست‌گذاری و اجرا تحت تأثیر ناهماهنگی میان جریان‌های مسئله، سیاست و سیاست‌ورزی با چالش‌ها و کندی

مواجهه است. اولویت‌بندی گزینه‌های سیاستی با رویکرد تصمیم‌گیری چندمعیاره و اجماع خبرگان نشان داد که توسعه حکمرانی یکپارچه و سیاست‌گذاری منسجم اولویت نخست، استانداردسازی و بهبود ابعاد فنی و عملیاتی دوم، تأمین مالی پایدار و توسعه زیرساخت‌ها سوم، تقویت مدیریت و رهبری راهبردی چهارم و توانمندسازی منابع انسانی پنجم است.

بحث و نتیجه‌گیری: استقرار پرونده الکترونیک سلام در ایران فرایندی چندبعدی است که فراتر از زیرساخت‌های فناورانه بوده و نیازمند حکمرانی یکپارچه، سیاست‌گذاری منسجم، هماهنگی ذی‌نفعان، تأمین منابع پایدار و آمادگی سازمانی و انسانی است. چالش‌های اصلی شامل ضعف تعامل‌پذیری، استانداردسازی ناکافی، محدودیت مالی، مقاومت سازمانی و کمبود نیروی انسانی متخصص است. تحلیل سیاست‌ها نشان داد که نبود اهداف اجرایی شفاف، تعدد، تنوع و اختلاف منافع ذی‌نفعان، اجرای پرونده الکترونیک سلامت را کند و ناکارآمد کرده است.

در نتیجه، برای دستیابی به نظام سلامت دیجیتال کارآمد و پایدار اجرای گزینه سیاستی شامل توسعه حکمرانی یکپارچه و سیاست‌گذاری منسجم، استانداردسازی و ارتقای تعامل‌پذیری سامانه‌ها، تأمین مالی پایدار و توسعه منابع، تقویت مدیریت و رهبری راهبردی و توانمندسازی منابع انسانی کلید موفقیت این تحول خواهد بود. بدون اصلاحات نهادی و حکمرانی قوی، تداوم وضعیت موجود منجر به اتلاف منابع و ناکامی در تحقق اهداف سلامت الکترونیک خواهد شد. نتایج این مطالعه راهکارهایی برای استقرار موفق پرونده الکترونیک سلامت ارائه می‌دهد و زمینه‌ای جهت توسعه نظام سلامت الکترونیک و هوشمند در کشور فراهم می‌کند.

کلمات کلیدی: پرونده الکترونیک سلامت، سلامت الکترونیک، سیاست‌گذاری سلامت، تحلیل سیاست، گزینه‌های سیاستی